KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 17.5.2006
KOM(2006) 217 endelig

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

Rapport om medlemsstaternes fremme af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod

RAPPORT FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

Rapport om medlemsstaternes fremme af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod

INDHOLD

1. Indledning 3
2. frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod 3
2.1. Vederlagsfri afgivelse af blod 3
2.2. Godtgørelser 3
2.3. Tjenestefrihed 4
2.4. Forfriskninger 5
2.5. Anerkendelse 5
2.6. Konklusion 5
3. Fremme af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod 5
3.1. Informationskampagner 5
3.2. Særlige dage 6
3.3. Bevidsthed blandt studerende 7
3.4. Konklusion 7
4. Kommissionens tiltag 7

1. INDLEDNING

I overensstemmelse med Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2002/98/EF af 27. januar 2003 om fastsættelse af standarder for kvaliteten og sikkerheden ved tapning, testning, behandling, opbevaring og distribution af humant blod og blodkomponenter og om ændring af direktiv 2001/83/EF[1] indeholder denne rapport et resumé af de foranstaltninger, medlemsstaterne har truffet for at tilskynde frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod, og en beskrivelse af de foranstaltninger, Kommissionen har til hensigt at træffe med henblik på at fremme selvforsyning i EU på grundlag af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod.

2. FRIVILLIG OG VEDERLAGSFRI AFGIVELSE AF BLOD

I mange EU-medlemsstater har der længe været tradition for frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod. Denne fremgangsmåde har efter sigende været almindelig praksis i over 50 år i Frankrig, Luxembourg, Nordirland, Slovenien og det tidligere Tjekkoslovakiet og går også langt tilbage i tiden i Belgien, Danmark, England, Finland og Nederlandene. Frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod blev indført i Cypern i 1977, i Spanien og Malta i 1980'erne og i Italien, Portugal, Grækenland og Estland i 1990'erne.

2.1. Vederlagsfri afgivelse af blod

I Frankrig kan der ikke betales for afgivelse af blod, hverken direkte eller indirekte. Udover forbud mod kontantbetaling er der også forbud mod rabatkuponer og lignende, som indebærer, at tredjemand giver donoren en fordel, samt mod gaver, tilskud og andre fordele.

I Det Forenede Kongerige er der kun tale om frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod. I Østrig er afgivelse af fuldblod vederlagsfri, og i den tyske lov om blodtransfusioner hedder det efter en ændring i februar 2005, at afgivelse af blod er vederlagsfri.

I Slovakiet er afgivelse af blod, som organiseres af den nationale blodtransfusionsservice, frivillig og vederlagsfri. Der ydes vederlag for ca. 4 % af de donationer, som stammer fra transfusionsafdelinger. Det drejer sig mest om thrombocytaferesedonationer og sjældne tilfælde.

2.2. Godtgørelser

Princippet om frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod udelukker ikke godtgørelser, forudsat at der kun er tale om kompensation for udgifter og ulemper i forbindelse med afgivelse af blod. En række medlemsstater godtgør transportomkostninger. I Den Tjekkiske Republik er det lovligt at godtgøre transportomkostninger og tabt fortjeneste, men det sker ikke ofte i praksis. Bloddonorer kan anmode om skattefradrag, hvis de undlader at søge om godtgørelse for tabt fortjeneste i forbindelse med donation (ca. 10 EUR pr. donation; højst 50-70 EUR pr. år afhængigt af skattesats). Det skønnes, at 60 % af alle bloddonorer anmoder om "skattefradrag", da mange donationer stammer fra personer, som ikke betaler skat (f.eks. studerende). Nogle donorer anmoder om direkte kompensation for tidstab.

[1] EUT L 33 af 8.2.2003, s. 30.

Ungarske blodindsamlingscentre godtgør rimelige, dokumenterede transportomkostninger med faste beløb, som fastsættes af generaldirektøren for den nationale blodtransfusionsservice. Transportomkostninger godtgøres også, når donoren viser sig at være udelukket fra at afgive blod.

I 1999 gav den litauiske regering dem, der havde afgivet blod frivilligt og vederlagsfrit 40 gange, og som deltog aktivt i fremme af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod, mulighed for at søge om statspension. Men en ændring af loven om godtgørelse til bloddonorer i juni 2004 har begrænset godtgørelserne betydeligt.

I Frankrig er det tilladt at godtgøre bloddonorers transportomkostninger, blot ikke med et fast beløb.

I henhold til den tyske lov om transfusion kan donorer få godtgørelse på grundlag af afholdte udgifter og afhængigt af, hvilken form for afgivelse af blod det drejer sig om. Godtgørelsen bør ikke overstige 25 EUR for en fuldblodsdonation. I en resolution fra *Arbeitskreis Blut* i 2001 hedder det, at der ikke foreligger videnskabeligt bevis for, at godtgørelse til blod- og plasmadonorer i Tyskland bringer sikkerheden ved lægemidler fremstillet på basis af blod og plasma i fare. Godtgørelsen skulle ikke have haft indvirkning på donorgruppernes prævalens- og incidensdata.

I Sverige er nogle blodindsamlingscentre i færd med at afskaffe den traditionelle godtgørelse på 30 SEK (ca. 3 EUR), dog ikke for thrombocyt- og granulocytaferesedonorer. Godtgørelsen betragtes ikke som en tilskyndelse til at afgive blod, men dækker næsten alle omkostninger ved offentlig transport til og fra blodindsamlingscentret. I Østrig modtager plasmadonorer op til 25 EUR og thrombocytdonorer op til 50 EUR pr. donation, når blodet afgives i et plasmaferese- eller thrombocytaferesecenter.

I Nederlandene er der i henhold til den gældende lovgivning forbud mod at godtgøre urimelige udgifter. I slutningen af 80'erne ophørte Luxembourg med at godtgøre transportomkostninger.

2.3. Tjenestefrihed

I Den Tjekkiske Republik får arbejdstagere kun fri til blodtapning og hvile. I Slovenien kan arbejdstagere få tjenestefri den dag, tapningen finder sted, med kompensation fra arbejdsgiveren. Den betales af sygeforsikringen. I Letland har arbejdstagere, som afgiver blod på et lægebehandlingscenter, ret til en hviledag efter tapning. Den dag kan lægges til donorens årlige betalte ferie, og arbejdstageren beholder sin gennemsnitsindtjening. I Luxembourg er der tjenestefrihed på op til fire timer afhængigt af arbejdsgiveren. I Malta tilskyndes arbejdsgiverne til at give arbejdstagerne fri til tapning. Den tidligere praksis med at give arbejdstagerne en fridag til at afgive blod er ophørt.

I Frankrig kan donoren beholde den løn, der udbetales af arbejdsgiveren for den tid, donationen varer, uden at lønnen betragtes som betaling, forudsat at fraværet ikke strækker sig over længere tid, end hvad der er påkrævet til transport fra arbejds- til tapningssted og, om nødvendigt, retur, til interview og lægeundersøgelse, tapning af blod og den hvile og de forfriskninger, der anses for nødvendige ud fra et lægeligt synspunkt.

2.4. Forfriskninger

I Letland modtager frivillige donorer frokostpenge, i Slovenien får de forfriskninger før og efter tapning, mens de i Ungarn har ret til forfriskninger, som tilfører kalorier og væske, også selvom donationen ikke resulterer i et brugbart blodprodukt.

2.5. Anerkendelse

I forbindelse med frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod er det vigtigt at give udtryk for anerkendelse af donorernes bidrag. Denne anerkendelse kan tage form af alt fra små mærker i Østrig for fuldblodsdonationer, til nåle, blyanter, tekopper, håndklæder, T-shirts, krus, postkort og rygsække i Litauen og Polen og certifikater og medaljer til personer, som er nået op på et bestemt antal donationer. I Den Tjekkiske Republik tager anerkendelse form af bronze-, sølv- og guldmedaljer, i Grækenland af certifikater og en badge i messing og i Luxembourg af en særlig offentlig orden. I mange medlemsstater, herunder Grækenland og Irland, afholdes der årlige prisuddelinger til donorer, hvor presse, lokale myndigheder og politikere ofte deltager. I Polen får frivillige donorer, som har afgivet mindst 5 (kvinder) eller 6 (mænd) liter blod, titlen "frivillig æresbloddonor" og tildeles en badge.

2.6. Konklusion

Selvom princippet om frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod anerkendes af medlemsstaterne, er der forskel på, hvordan princippet fortolkes. Der er f.eks. forskel på godtgørelsernes størrelse og tjenestefrihedens varighed.

3. FREMME AF FRIVILLIG OG VEDERLAGSFRI AFGIVELSE AF BLOD

Alle de initiativer, der tages i hele Den Europæiske Union til fremme af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod, er vigtige. De omfatter alt fra udarbejdelse af publikationer, f.eks. vejledninger og praktisk materiale, til kampagner for særlige målgrupper og programmer, som skal skabe bevidsthed blandt studerende.

3.1. Informationskampagner

I Litauen er der uddelt foldere, plakater etc. med opfordring til frivillig afgivelse af blod, mens der er udgivet et særligt frimærke i Spanien. Den Tjekkiske Republik, Spanien, Cypern, Grækenland og Slovenien meddelte, at deres respektive sundhedsministerier har ydet støtte til bevidstgørelses- og oplysningskampagner med reklame for arrangementer til fremme af frivillig afgivelse af blod, formidling af informationer til offentligheden og donorer om afgivelse af blod gennem foldere, plakater etc.

I Polen har Røde Kors offentliggjort plakater og foldere, som skal fremme frivillig afgivelse af blod og forklare, hvilken betydning det har for samfundet. Materiale sendes til skoler, hospitaler og lokale myndigheder og uddeles på sundhedscentre og i forbindelse med bloddonorkampagner. Der sendes også radio- og tv-programmer, der afholdes koncerter for bloddonorer, og musikensembler optræder.

I Tyskland er loven om reklame for lægemidler blevet ændret, således at det ikke længere er tilladt at offentliggøre udbetaling af et økonomisk bidrag eller godtgørelse i forbindelse med afgivelse af blod eller plasma. Det har fået blod- og plasmaindsamlingscentre til at tage deres tilgang til fremme af donationer op til overvejelse.

I Letland tilskyndes donationer af det nationale bloddonorcenter, som tilrettelægger en række informationskampagner. Læger opfordrer også til afgivelse af blod, når en slægtning har brug for blodtransfusion.

I Italien startede de første kampagner i 1990'erne. De fandt sted i sommermånederne for at afbøde kronisk sæsonbetinget mangel. Siden da er der vedtaget nationale planer til fremme af afgivelse af blod og national selvforsyning.

I 2004 godkendte den litauiske sundhedsminister programmet til fremme af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod. Ud over et seminar om principperne i programmet blev der afholdt en koncert og gjort reklame for sagen i massemedierne.

I Malta gør det nationale blodtransfusionscenter opmærksom på bloddonation i forskellige tv- og radioprogrammer, og gennem artikler i lokalpressen.

I Spanien er ca. 60 sammenslutninger i de selvstyrende regioner involveret i aktiviteter til fremme af bloddonation (foredrag, plakater/foldere, oplysningsvirksomhed, forberedelse af indsamlingscentre, omsorg for donorer, konferencer).

I Ungarn er der gennemført mange projekter, hvervnings- og reklamekampagner for at fremme afgivelse af blod, og i den forbindelse har der især været fokus på den sociale værdi.

I Spanien, Irland, Malta og Det Forenede Kongerige er der gennemført forskellige undersøgelser for at afklare spørgsmål som holdninger til frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod, hindringer for donation, reklamekampagners virkning, adgang til tapning, årsager til mangel på blod og strategier til afhjælpning heraf.

Det nationale blodindsamlingscenter i Irland ansatte en marketingchef til at fremme virksomhedsforbindelser og arrangere foredrag for forskellige grupper i lokalsamfundet, brancheorganisationer og grupper af studerende. Endvidere er der indgået aftale med et agentur, som skal stå for den irske bloddonorkampagne. Der er gjort brug af forskellige markedsføringsteknikker, herunder betalt reklame, direkte markedsføring og public relations, i Det Forenede Kongerige, og de menes at have ført til en kombination af direkte respons og øget mærkebevidsthed.

I Italien blev der i 2002 gennemført en internetkampagne på portaler, som var specielt oprettet til at gøre opmærksom på de aktiviteter, der foregår inden for de forskellige sammenslutninger. Irlands blodtransfusionscenter ændrede udformningen af sit websted i september 2003, således at bloddonorer nu har adgang til email-varsling, klinikrelaterede søgefaciliteter og klinikkalendere samt en relevant informationskilde. I Skotland kan webstedet anvendes til online donorregistrering, donorinformationer, informationer om tidspunkter for blodindsamling og spørgsmål til lægen. I Irland er der gennemført pilotforsøg med tekstbeskeder til donorer, som skal minde dem om indsamling af blod i deres område.

3.2. Særlige dage

Den internationale bloddonordag har vist sig at give mange medlemsstater mulighed for at opfordre til afgivelse af blod. Grækenland, Spanien, Slovenien og Polen kunne alle berette om arrangementer, som havde til formål at øge bevidstheden i medierne og den brede befolkning om den rolle, frivillige bloddonorer spiller.

I Italien blev der ved ministeriel anordning udråbt en national bloddonordag i 2002-2005, og i den anledning blev der arrangeret en række kulturelle foranstaltninger. I Polen afholdes der "åbent hus dage", hvor læger og laboratorieledere taler om donoregnethed og de metoder, der anvendes til at indsamle, teste og behandle blod. "Blood for Life Week"' i Irland sigter også mod at øge bevidstheden og omfatter en række arrangementer i løbet af den pågældende uge.

3.3. Bevidsthed blandt studerende

I Det Forenede Kongerige er der gennemført programmer, som skal skabe bevidsthed blandt studerende, og i Skotland er der udviklet et omfattende program til hvervning på skoler og universiteter. I Irland blev der produceret en video til undervisningsbrug, og i Letland aflagde repræsentanter for det nationale bloddonorcenter og den nationale bloddonorsammenslutning besøg på højere uddannelsesinstitutioner, hvor de beskrev blodbehandling og de krav, der stilles til bloddonorer. I Polen er der gennemført kampagner på almindelige og videregående skoler for at informere om blodindsamling, -testning og –behandling. En national konkurrence med titlen "Ungt blod redder liv", som var rettet mod voksne på videregående skoler, førte til, at repræsentanter for de skoler, hvis elever havde afgivet mest blod, fik overrakt priser. I Slovenien har Røde Kors arrangeret mange foredrag for elever på sekundærtrinnet.

3.4. Konklusion

Der er truffet forskellige initiativer til fremme af princippet om frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod, og i den forbindelse er der gjort brug af så vidt forskellige tiltag som markedsføringsforanstaltninger, programmer for studerende og e-initiativer. Nogle af tiltagene vedrører fremme af afgivelse af blod, mens andre mere specifikt vedrører fremme af vederlagsfri afgivelse af blod. Det er nødvendigt at udveksle erfaringer og fastlægge bedste praksis.

4. KOMMISSIONENS TILTAG

Kommissionen vil fortsat tilskynde medlemsstaterne til at fremme frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod. Kommissionen vil anvende en integreret tilgang, herunder forskellige strategier, som skal afhjælpe mangel på blod og tilskynde selvforsyning. Kommissionen foreslår at træffe følgende foranstaltninger som led i bestræbelserne på at fremme selvforsyning med humant blod og plasma på grundlag af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod.

Under Fællesskabets sundhedsprogram bør der gennemføres en undersøgelse i hele Europa for at bestemme bedste praksis for fremme af frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod. Det skal ske under hensyn til eksisterende undersøgelsesmateriale, f.eks. om borgernes holdning til afgivelse af blod. Undersøgelsen bør tage sigte på at udvikle en metode og et sæt grundlæggende principper for gennemførelse af oplysningskampagner og tage udgangspunkt i en konsekvensanalyse af markedsføringsinitiativer, programmer for studerende og e-initiativer til hvervning og fastholdelse af donorer.

Diskussionen om selvforsyning i Fællesskabet bør videreføres og supplere bestræbelserne for at fremme frivillig og vederlagsfri afgivelse af blod med overvejelser omkring optimal anvendelse af blod, der er ligeså afgørende for selvforsyning.